

РЕЙ БРЕДЪРИ ГРОБНИЯТ ДЕН

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2008

chitanka.info

Бе Гробният ден и всички, включително баба Лоблили, бяха минали по летния път и сега стояха сред зеленината под високото небе на Мисури. Долавяше се дъхът на приближаващата есен, сред тревата се разтваряха цветя.

— Стигнахме — рече подпрялата се на бастун баба Лоблили, огледа всички със сияещите си кафяви очи и плю в прахта.

Гробището се намираше на склона на притихнал хълм. Място на слегнали се могили и дървени табели; пчели бръмчаха в тишината, в безоблачното синьо небе цъфтяха и пърхаха с крилца пеперуди. Високите загорели от слънцето мъже и жени в памучни рокли на карета дълго стояха, загледани в гробовете на роднините си.

— Е, да се захващаме на работа! — рече баба и закуцука през влажната трева, като мушеше тук-там с бастуна си.

Останалите бяха донесли лопати и кошове със завързани към тях ярки маргаритки и люляк. През август започнаха да прокарват път оттук и тъй като това гробище не се използваше от петдесет години, роднините се бяха съгласили да изровят старите кости и да ги преместят някъде другаде.

Баба Лоблили се отпусна на колене и лопатата затрепери в ръцете ѝ. Останалите бяха заети с гробовете на собствените си близки.

— Бабо — рече Джоузеф Пайкс и заслони слънцето с якото си тяло. — Бабо, не трябва да копаеш тук. Това е гробът на Уилям Симънс, бабо.

При думите му всички спряха работа и се заслушаха, но чува само пърхането на пеперудите в прохладния следобед.

Баба вдигна поглед към него.

— Да не мислиш, че *не* знам чий гроб е? Не съм виждала Уилям Симънс от шейсет години, но днес смятам да го навестя. — Започна да копае тлъстата почва, притихна, започна да си спомня и заговори на себе си и на онези, които можеха да я чуят. — Преди шейсет години беше красавец, само на дваайсет и три. А аз бях само на дваайсет, със златни коси, бели ръце и шия и вишневи бузи. Преди шейсет години смятахме да се оженим, а после той се разболя и умря. И аз останах сама и си спомням как могилата над него потъваше под дъждовете...

Всички впериха погледи в нея.

— Но все пак, бабо... — обади се Джоузеф Пайкс.

Гробът бе плитък. Скоро стигна дългия железен сандък и викна:

— Помогнете ми!

Деветима мъже вдигнаха ковчега от земята, а баба ги ръчкаше с бастуна си.

— Внимателно! По-леко! Ха така!

Оставиха сандъка на земята.

— А сега — рече тя, — господата биха могли да проявят учтивост и да отнесат господин Симънс в дома ми за известно време.

— Ще го отнесем в новото гробище — рече Джоузеф Пайкс.

Баба го погледна с остро като игла око.

— Ще отнесете този сандък право у дома. Ще съм ви много признателна.

Мъжете я гледаха как се смаява по пътя. Погледнаха ковчега, спогледаха се един друг и плюха на ръцете си.

След пет минути вкараха железния ковчег през предната врата на малката бяла къщурка на баба и го положиха край кюмбето.

Тя им наля по едно.

— А сега да вдигнем капака — рече. — Не всеки ден можеш да видиш стари приятели.

Мъжете не помръднаха.

— Е, щом не искате, ще го направя сама.

Заблъска капака с бастуна си и събори полепналата по него пръст. Паяци се разбягаха по пода. Замириса на прясно изорана пролетна земя. Мъжете хванаха капака. Баба отстъпи.

— Вдигайте! — заповяда тя. Размаха бастуна като древна богиня. И капакът се вдигна. Мъжете го оставиха на пода и се обърнаха.

От устите им се разнесе звук като въздишка на октомврийски вятър.

В ковчега, сред лениво реещи се златисти пращинки, лежеше Уилям Симънс. Спеше с едва забележима усмивка на устни, със свити на гърдите ръце, облечен, подреден и без място, където да иде.

Баба Лоблили тихо изплака.

— Той е още тук!

Наистина бе тук. Недокоснат като бръмбар в черупката си, с безупречна бяла кожа, малки клепачи над красивите му очи като листенца на цвете, с все още розови устни, грижливо сресана коса, вързана вратовръзка, изрязани нокти. С две думи — същият, какъвто бе в деня, когато бяха хвърлили земята над безмълвния му ковчег.

Баба стоеше със стиснати очи, с длан на устата. Не можеше да го разгледа добре.

— Къде ми са очилата? — викна тя. Мъжете се заоглеждаха. — Не ги ли намирате?

Присви очи към тялото.

— Няма значение — рече тя и приближи.

Стаята притихна. Баба въздъхна, затрепери и загука над отворения ковчег.

— Запазил се е — каза една жена. — Не се е разложил.

— Такива неща не се случват — промълви Джоузеф Пайкс.

— Ето че се *случват* — отбеляза жената.

— Шейсет години под земята. Няма причина да се е запазил толкова дълго.

Спусналото се над хоризонта слънце надничаше през прозорците, последните пеперуди кацаха по цветята и сами заприличваха на цветя.

Баба Лоблили протегна трепереща ръка.

— Земята го е запазила. Въздухът. Почвата е суха, добра е за запазване.

— Млад е — тихо изплака една от жените. — Толкова млад.

— Да — рече баба Лоблили, като го гледаше. — Легна в гроба на двайсет и три. А аз, дете стоя тук, приближавам осемдесет! — И отново стисна очи.

— Успокой се, бабо. — Джоузеф Пайкс докосна рамото ѝ.

— Да, лежи си там, двайсет и три годишен, млад и красив, а аз... — Тя стисна още по-силно очи. — Аз съм се навела над него, никога няма да бъда млада, а само стара и изпита, никога няма да мога отново да стана млада. Боже! Смъртта оставя хората млади. Вижте само колко мила е била с него. — Тя прокара ръце по тялото и лицето си и бавно се обърна към другите. — Смъртта е по-хубава от живота. Защо и аз не умрях тогава? Сега и двамата щяхме да сме млади и заедно. Аз в моя ковчег, със сватбената рокля и дантели, със затворени очи, стеснителна пред смъртта. И ръцете ми скръстени молитвено на гърдите.

— Стига, бабо. Недей така.

— Имам правото да продължавам така! Защо и аз не умрях? Тогава ако се върнеш, както се върна сега, нямаше да ме види в *такъв вид!*

Ръцете ѝ трескаво опипваха набръчканото ѝ лице, баба щипеше отпуснатата кожа, докосваше беззъбата уста, скубеше бялата си коса и я гледаше с ужас.

— Какво чудесно връщане направи той! — Тя показва кокалестите си ръце. — Можете ли да си представите, че мъж на двайсет и три ще хареса седемдесет и девет годишна старица с гнилоч във вените? Измамена съм! Смъртта го е запазила завинаги млад. Вижте ме мен; нима *Животът* е сторил същото?

— Но пък си има компенсации — обади се Джоузеф Пайкс. — Той не е млад, бабо. Надхвърлил е осемдесетте.

— Ти си глупак, Джоузеф Пайкс. Запазен е като камък, хиляди дъждове не са го докоснали. И сега идва да ме види, а ще си избере някое по-младо момиче. За какво му е старица като мен?

— Вече отдавна никой за нищо не му трябва — рече Джоузеф Пайкс.

Баба го отблъсна.

— Хайде махайте се, всички! Това не е ваш ковчег, не е ваш капак, не е почти мъжът ви! Ще го оставите тук, поне за тази нощ, а утре ще му изкопаете нов гроб.

— Добре, бабо. Бил е твоят обожател. Ще дойда рано утре. Хайде, не плачи.

— Правя каквото очите ми искат най-силно.

Стоеше неподвижно в средата на стаята, докато най-сетне всички не излязоха. След известно време извади свещ, запали я и видя, че някой стои на хълма отвън. Беше Джоузеф Пайкс. Сигурно ще остане там цяла нощ, реши тя и не му викна да се маха. Повече не погледна през прозореца, но знаеше, че той е там, така че щеше да е по-спокойна през следващите часове.

Наведе се над ковчегата и погледна Уилям Симънс.

Взираше се внимателно в него. Гледаше ръцете му и сякаш ги виждаше как се движат. Видя как държат поводите на коня, как се вдигат и спускат. Помнеше как цъкаше на конете, докато каруцата равномерно се носеше по поляни, сред сенки и лунна светлина. Знаеше какво е да те прегръщат тези ръце.

Докосна костюма му и възкликна:

— Но това не е костюмът, в който го погребяха! — И в същото време знаеше, че е точно този. Шейсетте години бяха променили не

дрехите, а кройката на ума ѝ.

Обхваната от внезапен страх, тя дълго търси очилата си, най-накрая ги намери и си ги сложи. И викна:

— Та това не е Уилям Симънс!

Но знаеше, че и това не е истина. Уилям Симънс беше.

— Брадичката му не бе така издадена! — тихо възкликна тя. — Или пък беше? — И косата. — Беше прекрасна червеникавокафява, помня! А тази тук си е просто кафява. И носът му, не помня да беше толкова чип!

Стоеше над този непознат, гледаше и постепенно започна да осъзнава, че това наистина е Уилям Симънс. Осъзнаваше нещо, което би трябвало да знае открай време — че мъртвите са като от възък в спомените ни. Можем да ги запазим в себе си, да ги оформяме и променяме, да добавяме по нещо тук, да махаме там, да изпълнем тялото по-високо, да правим и преправяме, да ваем и извайваме, докато всичко не стане както трябва.

Изпитваше чувство на загуба и бе смутена. Искаше ѝ се да не бе отваряла ковчега. Или най-малкото да прояви благоразумие и да не си слага очилата. Отначало не го виждаше ясно; само колкото да запълни белите петна в паметта си. Но когато сложи очилата...

Отново и отново се взираше в лицето му. Бавно започна да ѝ става познато. Споменът ѝ за него, който бе създавала шейсет години, сега избледня и бе заместен от човека, когото *наистина* бе познавала. И бе чудесно да го гледа. Чувството за загуба изчезна. Беше си същият, ни повече, ни по-малко. Винаги става така, когато не виждаш с години някого, а после той най-неочаквано цъфва да ти каже едно здрасти. Известно време се чувстваш неловко. А после ти минава.

— Да, ти си — разсмая се тя. — Виждам те да надничаш зад този непознат облик. Долавям лукавия ти поглед.

Отново се разплака. Ако можеше да излъже сама себе си, да можеше да каже — „Виж го, различно изглежда, това не е онзи мъж, когото познавах!“ — щеше да ѝ стане по-добре. Но тогава всички човечета в главата ѝ щяха да се залюлеят на мъничките си люлки, да се разсмеят и да кажат: „Нас не можеш да излъжеш, бабо“.

Да, колко лесно е да отречеш, че това е той. И да се почувстваш по-добре. Но тя не го отричаше. Стана ѝ ужасно мъчно и потиснато, че той е млад и свеж като изворна вода, а тя — стара като морето.

— Уилям Симънс! — викна тя. — Не ме гледай! Знам, че още ме обичаш, ей сега ще се наконтя!

Разръчка огъня в кюмбето, бързо сложи машата да се топли, нави косата си и цялата стана на сиво-бели къдри. Белоса се с брашно. Захапа череша, за да боядиса устните си, ощипа бузи, за да порозовеят. Затършува в скрина и изхвърли купища парцали, докато не намери избеляла рокля от синьо кадифе. Облече я.

И разярено се загледа в огледалото.

— Не, не! — Изстена и затвори очи. — Нищо не може да ме направи по-млада от теб, Уилям Симънс. Дори да умра сега, това няма да ме освободи от старостта ми, от тази болест...

Обхвана я неустойимо желание да избяга завинаги в гората, да падне в купчина листа и да се превърне заедно с тях в димяща гнилоч. Прекоси тичешком стаята, решена да не се връща повече. Отвори вратата и студеният вятър духна в лицето ѝ, но точно тогава чу някакъв звук, която я накара да се поколебае.

Вятърът се втурна в стаята, дръпна ковчега и се вмъкна в него.

Уилям Симънс сякаш се размърда.

Баба затръшна вратата.

Бавно се върна и присви очи към него.

Беше остарял с десет години.

На ръцете и лицето си имаше мънички бръчки.

— Уилям Симънс!

През следващия час лицето на Уилям Симънс отдаде дължимото на годините. Бузите му хлътнаха като свит юмрук, като сушена ябълка. Плътта му сякаш бе от чист бял сняг, разтопен от топлината на къщурката. Стана като овъглена. От въздуха очите и устата му се сбръчкаха. После, сякаш ударено с чук, лицето се покри с безброй бръчки. Тялото се сгърчи в агонията на времето. Стана на четирийсет, на петдесет, на шейсет години! На седемдесет, осемдесет, на сто! Гореше, изгаряше! От лицето и изгарящите от възрастта ръце се чу нещо като шумолене на сухи листа. Сто и десет, сто и двайсет години, още повече, още по-стар!

Баба Лоблили остана край него през цялата студена нощ. Крехките ѝ кокали я боляха, но тя продължаваше да гледа, разтреперана от студ, променящия се мъж. Стана свидетел на какви ли

не невъзможни неща. Усети, че нещо най-сетне отпусна сърцето ѝ. Вече не чувстваше тъга. Тежестта падна от раменете ѝ.

Облегна се на стола и тихо задряма.

Слънчевите лъчи проникнаха през гората, събудиха птици, мравки и води и ги накараха всичките да тръгнат по пътя си.

Настана утро.

Баба се събуди и погледна Уилям Симънс.

— Ах! — въздъхна от гледката.

Дъхът ѝ сам раздвижи костите, докато те не започнаха да се лющят като пашкули, като свещичка, изгаряща в невидим пламък. Разлетяха се като пращинки под слънчевите лъчи. Всеки път, когато баба извикваше, костите се нацепваха още повече и от ковчега се чуваше сухо шумолене.

Ако имаше вятър и отвореше вратата, Уилям Симънс щеше да бъде издухан като купчина есенни листа!

Дълго стоя наведена над ковчега. После извика, изведнъж разбрала нещо, отстъпи назад и докосна лицето си, плоските си гърди, ръцете и краката, беззъбата уста.

Викът ѝ накара Джоузеф Пайкс да пристигне тичешком.

Втурна се в къщата и видя баба Лоблили да танцува, да подскача и да се върти лудешки на своите жълти обувки с високи токчета.

Пляскаше с ръце, смееше се, развяваше поли, тичаше в кръг и танцуваше сама със себе си, а по лицето ѝ се стичаха сълзи. И викаше на слънчевата светлина и проблясващото си отражение в огледалото:

— Аз съм млада! На осемдесет съм, но съм по-млада от него! — Подскачаше, тичаше, правеше реверанси. — Беше прав, Джоузеф Пайк, има компенсации! — смееше се тя. — Аз съм по-млада от всички мъртъвци на света!

И се завъртя тъй устремно, че роклята ѝ се понесе над ковчега, шумолящите люспи литнаха във въздуха и увиснаха като златна прах сред виковете ѝ.

— Ииха! — викаше тя. — Иихааа!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.